

Het Zondagochtend Concert

5 november 2023 - Grote Zaal - 11.00 uur

Voorprogramma in de Spiegelzaal om 10.00 uur

Rachmaninoff... Aangenaam

Wilt u álles weten over het leven en de muziek van Rachmaninoff?

Luister dan in de podcastserie *Ken je componisten* naar

'Rachmaninoff... Aangenaam'.

Te vinden via npoklassiek.nl/podcasts

ONTDEK MEER

Op concertgebouw.nl/ontdek gaat een wereld voor u open. U vindt er video's, interviews, verhalen, podcasts, concertregistraties en nog veel meer.

Lees bijvoorbeeld het interview met AVROTROS-presentator Hans van den Boom over 30 jaar Het Zondagochtend Concert op concertgebouw.nl/van-den-boom.

Verwacht in Het Zondagochtend Concert

19 nov - Grote Zaal

Mendelssohns *Symfonie nr. 5*, Martin James Bartlett speelt Mozart

24 dec - Kleine Zaal

Maria & Nathalia Milstein spelen Schubert, Fauré en Smetana

31 dec - Kleine Zaal

Nino Gvetadze speelt Brahms en Grieg

7 jan - Grote Zaal

De cellisten van het Concertgebouworkest spelen romantische klassiekers

Zien we u binnenkort weer terug op zondagochtend?

De volledige concertagenda vindt u op concertgebouw.nl/zondag.

Deel uw zondagochtendgevoel op X (Twitter) [#hetzondagochtendgevoel](https://twitter.com/hetzondagochtendgevoel).

Het Zondagochtend Concert 30 jaar!

Residentie Orkest Den Haag

Ruth Reinhardt, dirigent

Denis Kozhukhin, piano

Serge Rachmaninoff
1873-1943

Rapsodie op een thema van Paganini, op. 43

Felix Mendelssohn
1809-1847

Symfonie nr. 4 in A, op. 90 'Italiaanse'
Allegro vivace
Andante con moto
Con modo moderato
Saltarello

Het voorprogramma **Spiegelzaal** en **Het Zondagochtend Concert** worden elke week door AVROTROS rechtstreeks uitgezonden op NPO Klassiek.

'Er zijn tegenwoordig heel wat pianovirtuozen, maar daartussen is Denis Kozhukhin écht iets bijzonders', schreef een Amerikaanse krant onlangs. Kozhukhin bouwde na zijn zege op de Koningin Elisabethwedstrijd in 2010 een internationale carrière op met veelal opmerkelijke repertoirekeuzes. Naast negentiende-eeuwse standaardstukken speelt de Belgische, in Rusland geboren pianist modernere werk dat ruimere aandacht verdient en op den duur ook tot de klassiekers gerekend mag worden; zo voert hij dit seizoen de pianoconcerten van Arnold Schönberg, Witold Lutosławski en György Ligeti uit. En áls hij romantische evergreens speelt pakt hij het grondig aan. Van Serge Rachmaninoff, bijvoorbeeld, speelt hij alle vier pianoconcerten én de *Rapsodie op een thema van Paganini*, een opmerkelijk staaltje van extreem late romantiek uit 1934.

Rachmaninoffs grandioze pianistiek

Voor Rachmaninoff was een rapsodie hetzelfde als wat het voor Freddy Mercury was toen die *Bohemian Rhapsody* schreef: een stuk waarin verschillende episodes naadloos in elkaar overgaan en dat ondanks de stemmingswisselingen toch een sterke eenheid vormt. Het verbindende element is hier een prikkelend melodietje waarmee de

violvirtuoos Niccolò Paganini zo'n honderd jaar eerder het publiek in vervoering had gebracht. Rachmaninoff was niet de enige die het thema uit Paganini's *Capriccio*, op. 24 nr. 1 'leende' (of er een cover van maakte, zoals je tegenwoordig zou zeggen): Franz Liszt en Johannes Brahms waren hem al voorgegaan, en andere componisten zouden nog volgen. Maar hier krijgt het op zich simpele deuntje een grandeur waarvan Paganini zelf nooit had kunnen dromen – zowel door de Slavische zwaarmoedigheid die Rachmaninoff erop loslaat als door de grandioze pianistiek. Rachmaninoff, zelf een fenomenaal pianist en begiftigd met enorme handen, boetseert steeds nieuwe gedaanten uit hetzelfde materiaal. De fraaiste metamorfose van het thema verschijnt halverwege: plots verheft zich een oer-Russische, smachtende melodie die niets met het voorafgaande te maken lijkt te hebben – en tóch is het dat Paganini-thema, of althans de melodische contouren ervan, nu in majeur en achterstevoren gespeeld.

Mendelssohns Italië-reis

Ook voor de Duitse dirigent Ruth Reinhardt kan repertoire niet gevarieerd genoeg zijn. In haar programma's streeft ze zoveel mogelijk naar contrast: tussen

oude en nieuwe muziek, of qua gevoels-expressie. Hier staat de verzadigde romantiek van Rachmaninoff tegenover het heldere lijnenspel van Felix Mendelssohns *'Italiaanse' symfonie*. Anders dan veel van zijn tijdgenoten schreef Mendelssohn muziek zonder enige bezetenheid of donkere onder-tonen. Het leverde aanstekelijke werken op, waaronder deze symfonie: een enthousiast 'verslag' van de Italië-reis die hij op zijn eenentwintigste maakte. Van zijn verdriet over de recente dood van een jeugdvriend is – heel kenmerkend – geen spoor te vinden. Italië trok ook in de negentiende eeuw al heel wat buitenlanders aan. De rijkdom aan kunstschaten, het zwoele klimaat en het mediterrane temperament appelleerden aan geest en lichaam van menige noorderling. Mendelssohn viel als een blok voor het land. Muzikale ideeën kreeg hij meteen na aankomst. Aan zijn ouders schreef hij: 'Eindelijk Italië! Wat ik altijd als het grootst mogelijke geluk heb beschouwd is nu werkelijkheid geworden. Ik zwelg erin.' De paar tegenvallers – onbehouden koetsiers, de dorheid van de Appenijnen – temperden zijn opwinding niet. In het hele land heerste 'zó'n jubelsfeer dat ik me voelde als een jonge prins die zijn opwachting maakt'.

Opzwepende volksdansen

Het eerste deel bevestigt alle clichés over Italiaanse vitaliteit: dit is precies de uitbundige openluchtsfeer die je als nieuwkomer in Italië hoopt aan te treffen. Maar de fijnbesnaarde Mendelssohn was evenzeer gefascineerd door de monumentale architectuur, die volgens hem 'de geest verheft en plechtige gevoelens oproept'. Dat correspondeert met het kalmere karakter van de twee middelen; het Andante con moto werd waarschijnlijk geïnspireerd door een religieuze processie die Mendelssohn in Napels aanschouwde.

Het meest Italiaans is de finale, met elementen van de Romeinse saltarello en de Napolitaanse tarantella: twee volksdansen die in hun exotiek en opzwependheid geen enkele noorderling onberoerd laten. Vreemd genoeg was Mendelssohn juist over dat deel het minst tevreden, ook nadat het werk met daverend succes in première was gegaan. Herhaaldelijk kondigde hij aan het slotdeel, en misschien zelfs de hele symfonie, grondig te herschrijven. Gelukkig stierf hij eer het zover kwam.

Michiel Cleij